

**Aurelia Florescu, *GRAVURA RÂMNICEANĂ (1705-1827)*,
Editura Aius, Craiova, 1998, 160 p. + ilustrații**

După o îndelungată și bogată activitate în cadrul Oficiului Județean Dolj pentru Patrimoniul Cultural Național, ca specialistă în carte veche, Aurelia Florescu reușește să dea luminii tiparului rezultatele cercetării sale cu privire la gravurile (plăci de lemn, în cazul nostru – de aceea se mai numesc xilogravuri – de dimensiunile unei pagini de carte sau mai mici, pentru a fi încadrate în zaț, săpate după un desen pe diferite teme, imaginea obținându-se prin imprimarea plăcii gravate, unsă cu cerneală), ce împodobesc cartea tipărită la Râmnicu Vâlcea, în perioada cuprinsă între anii 1705-1827, cu oarecare intermitențe, din pricina vremurilor tulburi.

De remarcat faptul că volumul de față a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii a Inspectoratelor pentru Cultură Dolj și Vâlcea și cu binecuvântarea Înalt Prea Sfințitului Acad. dr. Nestor Vornicescu, Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei.

Înființată de către Antim Ivireanu (în anul 1705), cu sprijinul domnitorului Constantin Brâncoveanu, tipografia rămniceană, numită deseori “capitală a tipografilor” (după N. Iorga, p. 20), a avut o activitate rodnică, concretizată într-un număr de 149 de titluri. Numărul mare de tipărituri, varietatea lor – cărți de cult și didactice, istorii, gramatici, dicționare, cărți populare – fac din centrul rămnicean o puternică mișcare culturală. Cărțile de Râmnic au fost foarte mult apreciate și ajungeau foarte repede în toate ținuturile locuite de români, în ciuda unor dispoziții severe pentru interzicerea răspândirii lor. De pildă, în chiar anul tipăririi lor, două cărți de Râmnic (Penticostar, edițiile 1767 și 1785) ajung în posesia bisericii “Nașterii Maicii Domnului” din Câmpulung Moldovenesc și a ieromonahului Macarie “proegumen sfintei mănăstiri Voronețul și egumen sfintei mănăstiri Slatina”, iar, în total, numai în județul Suceava au fost depistate 297 de cărți imprimate la Râmnic (Olimpia Mitric, *Cartea românească veche în județul Suceava. Catalog*, vol. I, Suceava, 1992, p. 22, 45).

Volumul debutează cu o *Introducere, Xilogravura epocii brâncovenești (1688-1714)* (p. 5-14), ce a servit ca model gravurilor întregului secol al XVIII-lea; ne sunt prezentați cărturarii epocii, cunoscuți și apreciați ca tipografi și gravori, cu principalele lor creații regăsite și în cărțile rămnice: Mitrofan, Antim Ivireanu, Damaschin Gherbest, Ioanichie (presupus a fi unul și același cu prolificul gravor Ivan Bucov, idee acceptată de autoare), Ursul Zugravul, Dimitrios. Ne-am fi așteptat ca aici să descoperim și motivația elaborării lucrării, tematica generală a cărții, date despre fondurile cercetate etc.

În primul capitol, *Tipografia Episcopiei Râmnicului – Prezentare generală* (p. 15-25), ni se face, cum ne sugerează și titlul, o competență prezentare a activității tipografiei, în două etape: 1705-1707, 1724-1827, ce a făcut pași importanți în timpul episcopilor cărturari Antim Ivireanu, Damaschin și Chesarie. Damaschin a fost inițiatorul planului de a tipări în limba română toate cărțile de cult și de a le răspândi “la toți românii, adică la moldoveni, munteni, ardeleni și bănățeni” (p. 16), plan dus la bun sfârșit de Chesarie, următorul episcop, “unul din cei mai reprezentativi iluminiști din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea” (p. 17) prin grija căruia s-au tipărit cele 12 Minee, în perioada 1776-1780. Prefetele primelor șase Minee, semnate de însuși Chesarie, sunt adevărate cărți de istorie de sine stătătoare “prefigurări ale eseului modern, izvorâte din meditația îndelung cultivată anterior” (după Al. Duțu, p. 17).

Capitolul al doilea, *Gravorii* (p. 26-59), este închinat mării familii de gravori rămnice. Dacă în prima etapă a activității tipografiei apar gravuri, fie atribuite lui Antim Ivireanu, fie semnate de Ioanichie, începând cu anul 1724, la Râmnic, se pun bazele unei școli de xilogravură cu un stil propriu, în spiritul tradiției iconografice bizantino-balcanice și continuatoare a tradițiilor xilogravurii din perioada brâncovenească. Dimitrie sculptorul este considerat a fi primul dintre gravorii ce a activat la Râmnic; i-a avut ucenici pe fiii lui Atanasie Popovici: Mihai și Costandin Râmniceanu, care, la rândul lor, și-au format fiii și nepoții. Meritul incontestabil al autoarei este de a fi identificat și prezentat clișeele fiecărui gravor, de a le evidenția caracteristicile.

Ultimul capitol, *Xilogravura rămniceană din secolul al XVIII-lea* (p. 60-79), ne prezintă tematic 144 de ilustrații, 60 de ornamente (chenare, frontispicii, viniete, inițiale și elemente de compoziție tipografică) și 14 steme, ce se află imprimate pe filele cărților rămnice. Interesante sunt observațiile cu privire la folosirea stemelor plasate pe verso-ul foi de titlu. În mod normal, întâlnim stema Țării Românești; atunci când avem de a face cu un domnitor care a domnit, pe rând, în Moldova și Țara Românească, ne apare stema unită; stema familiei Cantacuzino este prezentă pe cărțile a căror imprimare o suportă; în perioada ocupației Olteniei de către austrieci, în locul stemei, avem imaginea Sf. Nicolae, hramul bisericii episcopale; pe cărțile tipărite pentru sârbi sau bulgari, stema este înlocuită de o altă gravură. Concluziile privind evoluția gravurii sunt reunite în paragraful *Între tradiție și inovație*.

Prețiosul volum se încheie cu *Catalogul gravurilor* (ordonate pe categoriile: ilustrații, ornamente și steme. Îndrumările privind utilizarea Catalogului explică elementele descrierii

clișeele, p. 80-109), urmat de reproduceri, din păcate, numai în negru (p. 113-156), *Lista cărților tipărite în Episcopia Râmnicului între anii 1705-1827* (p. 110-112) și *Abrevierile folosite*. Deși nu ni se face vreo precizare, socotim că autoarea a avut în vedere nu numai cărțile descrise în *Bibliografia românească veche* (Ioan Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simonescu) și *Contribuțiile* Danielei Poenaru, ci și pe cele descoperite ulterior și semnalate în diverse publicații de profil, ea însăși descriind, de-a lungul timpului, noi titluri de cărți.

Fără îndoială suntem în fața unei lucrări rare, mai greu de realizat, necesitând ani mulți de documentare în biblioteci ce adăpostesc fonduri de carte veche și serioase cunoștințe de iconografie și heraldică, pe lângă cele de istorie a cărții și tiparului. De aceea, meritul binecunoscutei cercetătoare este cu atât mai mare. De acum înainte, cei interesați de activitatea tipografiei de la Râmnic, și nu numai, au un valoros și necesar instrument de lucru.

Olimpia Mitric